

Skal kartlegge elektronikk

RETTIGHETER: Underbetalte arbeidere jobber 12-timersskift for å sette sammen mobiltelefoner og andre elektroniske julegaver.

EIRIK OMVIK
eirik.omvik@vl.no

– Arbeiderne i fabrikkene får ekstremt lave lønninger og har få fagforeningsmuligheter. De opplever et stort press om å levere raskt, og blir i mange tilfeller tvunget til å jobbe overtid og ta på seg 12 timer lange skift, sier Pauline Overeem.

Hun jobber ved Centre for Research on Multinational Corporations i Amsterdam, og er med i den EU-finansierte paraplyorganisasjonen Electronics watch.

Neste år starter organisasjonen arbeidet med å kartlegge fabrikkene som setter elektroniske varer sammen.

– Vi skal skaffe oss informasjon

om lønn og arbeidsforhold ved å samarbeide med lokale arbeids- og menneskerettighetsorganisasjoner som kjenner forholdene på bakken, fortsetter konsulent og kollega Björn Claeson over telefon fra Wien, der organisasjonen for tiden arrangerer en konferanse.

Står sterkere sammen. Claeson forteller at organisasjonen ønsker å jobbe spesielt opp mot offentlig sektor.

– En av fem datamaskiner kjøpes av det offentlige. Vi ønsker å lage verktøy slik at det blir mulig for denne sektoren å legge et press på produsentene, sier han.

Han mener elektronikkindustrien har bedre muligheter enn klesindustrien for å endre seg.

– Mens et selskap som Apple forholder seg til 20 til 30 monteringsfabrikker, forholder tekstilindustrien seg til opptil tusenvis av leverandører. Det er også mange av de samme monteringsfabrikkene som levere til ulike selskaper. Dersom selskapene kollektivt bestemmer seg for å stille krav til leverandørene, vil det ha stor effekt.

Viktig bidrag. Carin Leffler jobber med tekstilindustrien som fagrådgiver i Framtiden i våre hender. Hun mener Electronics watch er et viktig bidrag.

– *Har samlebåndsarbeiderne havnet i skyggen av tekstilarbeiderne?*

– Det er klart at fjorårets tragedie i Bangladesh, der over tusen

ELEKTRONIKK-WATCH

► Europeisk organisasjon som jobber for å forbedre arbeidsforholdene i den internasjonale elektronikkindustrien.

► Ønsker å engasjere innkjøpere i offentlig sektor.

► Består av Setem, Dan-Watch, SOMO, weed, Südwind, people & planet og Fundacja Centrum CSR

► Finansieres av EU.

Electronics watch

mennesker ble drept i en fabrikk-kollaps, har krevd verdens oppmerksomhet. Men jeg er ganske sikker på at mange forbrukere og organisasjoner ønsker mer oppmerksomhet rettet mot arbeidsforholdene i elektronikkbransjen.

Hun mener forbrukere kan engasjere seg ved å delta i underskriftskampanjer og dele artikler og rapporter som viser forholdene i leverandørkjedene.

Statlige fagforeninger. Kina er det største produksjonslandet.

– I det siste er det også blitt startet produksjon i Myanmar og Kambodsja, der lønningene er enda lavere. Det foregår dessuten produksjon i Vietnam kun finnes én, statlig fagforening, sier hun.

KILDE: People & planet, solidaritetsorganisasjon i Storbritannia.

kkfabrikker

Indonesia og Myanmar har også fabrikk. Spesielt vanskelig er situasjonen for arbeidsinnvandrere i Malaysia. Der blir mange av arbeidsinnvandrere fratatt sine pass, ifølge Overeem.

– Vi vet også at stadig flere i mange av landene blir midlertidig ansatt gjennom bemannings-selskaper. Slik blir det enklere for underleverandører å omgå rettigheter arbeiderne har hvis de er ansatt direkte av fabrikk.

Må følge regelverket. Administrerende direktør Jan Adelsten Røsholm i interesseorganisasjonen Elektronikkbransjen, er enig i at arbeidsforholdene i mange av fabrikkene bør bli bedre.

– Forholdene som blir beskrevet,

Pauline Overeem ved Centre for Research on Multinational Corporations.

Fagrådgiver Carin Leffler i Framtiden i våre hender.

er overhodet ikke bra. Vi er opptatt av at man skal følge det gjeldende regelverket i produksjonslandet. Som bransjeorganisasjon har vi ikke politisk påvirkning i land uten for Norge. Men vi oppfordrer alle våre medlemmer som får varer av multinasjonale selskaper, om å stille krav til underleverandørene.

Han forteller at organisasjonen ble mer bevisst tematikken etter at NRK for noen år siden viste en Brennpunkt-dokumentar om arbeidsforholdene i gruver i Kongo og på fabrikk i Asia i produksjon av mobiltelefoner.

– Vi har inngått samarbeid med Initiativ for etisk handel, og har utarbeidet retningslinjer for våre medlemmer.

RENSEFLASKE: Prosjektleder Cathrine Bøe Gjesti i Kirkens Nødhjelp med årets nye slager på den ideelle julegavefronten: En drikkeflaske som renser mottakerens vann, og samtidig skaffer varig rent vann til et menneske i et utviklingsland.

Foto: Erlend Berge

Kraftig vekst i ideelle julegaver

SYMBOLSKE GAVER: Kirkens Nødhjelp har doblet salget av ideelle julegaver. Ifølge fersk forbrukerundersøkelse vil to av ti kjøpe en alternativ julegave i år.

GEIR OVE FONN

geir.ove.fonn@vl.no

Interessen for å gi symbolske eller alternative julegaver til inntekt for ideelle organisasjoner øker kraftig. Ifølge en undersøkelse Respons Analyse har gjort for hovedorganisasjonen Virke, vil nesten 20 prosent sannsynligvis kjøpe en slik alternativ julegave i år. Til sammenligning svarer 13 prosent at de kjøpte slik julegave i fjor.

Viktig støtte. – Det er veldig gledelig at flere velger å støtte opp under arbeidet til frivillige og ideelle organisasjoner på denne måten. Slike julegaver finansierer viktig hjelpearbeid, samtidig som det retter oppmerksomhet om verdigrunnlaget til organisasjonene, sier direktør for Virke Ideell, Torbjørg Aalborg.

I Kirkens Nødhjelp merker de en overveldende respons på årets julegavekampanje. Omsetningen er doblet siden i fjor og ser ut til å ende rundt fire millioner kroner.

– Vi er kjempeglade og takknemlige. Dette er kjærkomne inntekter som blant annet gir enda flere tilgang til rent drikkevann. Dette er gaver som faktisk bidrar til å forandre verden, sier Cathrine Bøe Gjesti i Kirkens Nødhjelp.

Drikkeflaske. En nyutviklet drikkeflaske med rensefilter til 499 kroner er årets nye slager. Inntektene fra én flaske gir ett menneske varig tilgang til rent vann. Samtidig er det en nyttig gave for mottageren, som kan få rensent vannet på fjelltur i lemenår eller på sydenturen.

– Drikkeflasken er blitt vår bestselger, bare slått av geiten som vi har solgt i flere år. For 250 kroner kan Kirkens Nødhjelp gi en afrikansk familie en geit som kan gi

grunnlag for melk, kjøtt og skinn, eventuelt også nye kull med geitekillinger, sier Gjesti.

Også en rekke andre organisasjoner har økt julegavetilbudet sitt. 250 kroner til Redd Barna gir barn i Etiopia undervisningsmaterieell, mens den doble summen gir et nyfødt barn i Syria et babysett med livreddende utstyr. En sms om å droppe desserten, gir 150 kroner så flere barn kan gå på skole.

Solidaritet. – Når flere vil gi slike alternative julegaver er det uttrykk for ønske om å vise solidaritet i en juletid som for de fleste av oss i Norge er preget av overflod. Mange av oss har det meste av det vi trenger. Da kan det være hyggelig både å gi og få slike gaver som hjelper noen som ikke har det like

Beviste forbrukere har større vilje til å betale litt ekstra for produkter de vet er forsvarlig produsert

Torbjørg Aalborg, direktør for Virke Ideell

godt, sier Torbjørg Aalborg i Virke. Hun er overbevist om at etisk handel i bred forstand vil øke kraftig framover, også i den kommersielle handelsstanden.

– Det er en kraftig økt interesse for å handle varer som både har god kvalitet og er produsert under gode og rettferdige forhold. Beviste forbrukere har større vilje til å betale litt ekstra for produkter de vet er forsvarlig produsert, og næringslivet følger opp med økt vekt på at hele verdikjeden skal være forankret i etiske standarder, sier Aalborg.